

Az Erasmus program kialakulása, céljai és eredményei

Sokféle arca van az Európai Uniónak. A pozitív képet erősíti a négy szabadság elve, a közös valuta, a közös bankfelügyelet, az Európai Ügyészség vagy épp a schengeni határok biztosítása. A fenti sikerprojektek közé vita nélkül az Erasmus kezdeményezés is beilleszthető, amelyben résztvevő diákok országuk (fizetett?) [EU-nagyköveteinek](#) is tekinthetők. 2002-ben érte el a kumulatív Erasmus-os hallgatói, az „Erasmus-generáció” létszáma az egymillió-, 2009-ben a kétmillió, 2013-ban pedig a hárommillió [létszámot](#). A program elnevezése a tolerancia, a türelem evangélistájára, a holland származású humanista filozófus, [Rotterdami Desiderius Erasmus tiszteletére](#) utal, így sikerült egy valós személyhez kapcsolni a kezdeményezést, arcot adni neki. Hogy igaza legyen a bürokrátáknak is, az **EUR**opean Community **A**ction **S**cheme for the **M**obility of **U**niversity **S**tudents kifejezés egyes tagjainak kezdőbetűiből is felépíthető betűszóként az Erasmus kifejezés.

Az európai polgárok fejlődésének, képességeinek, foglalkoztathatóságának javítása, továbbá az oktatási és képzési rendszerek korszerűsítésének támogatása céljából hozta létre ezt a felsőoktatási mobilitási programot 1987-ben az Európai Unió. A hallgatói mobilitás fellendítését célzó oktatási csereprogram indulásának évében mindössze 3244 fiatal diák, vállalkozó szellemű hallgató szerezhetett tanulmányi tapasztalatokat a résztvevő 11 ország egyikében. A projekt egyik megteremtője [Franck Biancheri](#), az Európai Hallgatók Egyesületének (AEGEE) alapítója volt, aki sajnos ma már nincs közöttünk. Akkoriban úgy vélte, hogy az EU-t közelebb kellene hozni a „zemberekhez”, hogy ne csak a bürokratikus és gazdaságösztönző szervezet képe éljen a fejükben, ha az EU-ra gondolnak, hanem töltszék fel kellemes élményekkel. Az [anekdota](#) szerint, amiről egy [újságcikk](#) is beszámolt a fordulatot az hozta, hogy 1987-ben Francois Mitterand francia elnököt fiatal és lelkes társaival közösen meggyőzte a program fontosságáról egy informális ebéd során.

Az Erasmus-program lényege, hogy az európai egyetemisták külföldi egyetemeken teljesítsenek kurzusokat, melyeket a saját hazájuk oktatási intézményeiben is el tudnak ismertetni. A bolognai folyamat kialakulása is visszavezethető az Erasmus programra. Még egy példa, amit hangsúlyozni szoktak: a jelenlegi bizottság biztosai között immár három Erasmus alumni is található: (1) [Federica Mogherini](#), az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője, a Bizottság alelnöke, (2) [Jyrki Katainen](#), a Munkahelyteremtés, növekedés, beruházások és versenyképesség biztosa és (3) [Carlos Moedas](#), a Kutatás, tudomány és innováció biztosa.

Az Erasmus programról Cédric Klapisch rendező [Lakótársat keresünk](#) címmel, 2002-ben készített filmet. Egy Erasmus tanulmányi időszak [átlagosan](#) 3–12 hónapig tart, és szerves részét képezi a hallgató egyetemi, illetve más felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányának. A fiatalok mobilitását, külföldi tapasztalatszerzését támogató program [egyések szerint](#) a mai napig talán az EU legsikeresebb és legtámogatottabb kezdeményezése, egy olyan ötlet, amely a mából visszatekintve eleve sikerre rendeltetett: „*eresszünk össze Európa minden szegletéből a világra és egymásra kíváncsi fiatal, és lássuk meg mi lesz belőle?*” Amellett, rendszeren megtanulhatnak egy idegen nyelvet, kulturális élményeket, életvezetési, életszervezési tapasztalatokat is szerezhetnek, melyekről a program résztvevői közül többen is [számot adtak](#). A program során egyszerre élhetik át fiatalságukat és a felnőttkorba lépést. Ráadásul, miután hazatértek normál környezetükbe, a kapcsolatot a társaikkal fent tudják tartani a közösségi portálokon. Különböző felmérések szerint azok, akik részt vettek az Erasmus programokban megismerik, mit jelent az európai polgárság eszméje a gyakorlatban, a saját identitásuk mellett európainak is érzik magukat, rájönnek arra, hogy az európai identitás nem ellentétes a saját, állampolgárságukkal.

Kritika volt a programmal szemben, hogy a kiutazó diákok számára rendelkező idő és szűkös információs erőforrások nem elégségesek arra, hogy komolyabb kapcsolatot alakítsanak ki a helyi intézményekkel, hallgatókkal. Az is igaz, hogy a költségvetési keret csak nagyon kevesek számára

biztosított lehetőséget a programban való részvételre, [egyések szerint](#) az elithez tartozó egyetemisták tudtak a legjobb eséllyel pályázni, ezért maga a program nem tekinthető átfogónak, hanem pusztán egy szimbolikus gesztus.

Természetesen az Európai Unió figyelemmel követi, statisztikákat publikál az Erasmus programban résztvevő hallgatók számáról. A kimutatások szerint a program keretein belül az Egyesült Királyság, Spanyolország és Franciaország a legvonzóbb befogadó országok. A program kezdetekor a részt vevő 11 ország köre mára 33-ra bővült, és 169 partnerország csatlakozott hozzá. Harminc év leforgása alatt 3,3 millió diák (ez a szám megegyezik Szlovénia és Észtország aktuális lakosainak összegével) részesült Erasmusos képzésében távol a hazájától. Létrejött tehát egy generáció, amelynek teljesen természetessé vált, hogy Európában bárhol tanulhat. A gazdasági, pénzügyi és szociális válság ellenére 2008 óta folyamatosan nő az Erasmus rendszer keretében külföldön töltött tanulmányi időszakok száma.

A kedvező tendenciák ellenére az egykori alapító, Franck Biancheri nagyon kritikus szemmel tekintett az Erasmus programra, mely szerinte képtelené vált a szükséges megújulásra, reformokra. 2009-ben adott nyilatkozatában úgy [vélte](#), hogy a programnak igazodnia kellene a kibővített unió igényeihez, sok nyelven beszélő, az európai jogban jártas menedzserek képzésére, demokrácia- és közösségfejlesztésre kellene koncentrálnia. Igaza van, a demokráciához demokraták [szükségesek](#).

Milyen szerepet tölt be az Erasmus program Magyarországon?

A nyertes pályázó az anyaintézmény és a fogadó intézmény által kötött „tanulmányi megállapodásnak” szellemében a külföldön sikeresen elvégzett tanulmányi időszakot teljes mértékben elismerteti a tanulmányai részeként egy megállapodás során, ami részletesen meghatározza, hogy a hallgató milyen modulokat fog tanulni, azokért pontosan mennyi kreditet szerez. A külföldi tanulmányi időszak végén a fogadó intézmény jelentést készít az anyaintézmény számára a külföldön végzett tanulmányi programban elért eredményeiről a hallgatónak. Az Erasmus programban részt vevő egyetemeknek és egyéb felsőoktatási intézményeknek rendelkezniük kell [Erasmus felsőoktatási intézményi programtervvel](#) ([Erasmus University Charter](#)). Az [Erasmus felsőoktatási intézményi programterv](#) garantálja azt, hogy az érintett intézmények megfelelő minőségben betartják a vállalt kötelezettségeiket.

A megalakulást követő 10-ik évben Magyarország is részese lett az Erasmus programnak, évente átlagosan 4500 főt küldött és 5000 főt fogadott a program keretében. Az 1998-2015 időszakban körülbelül 60 000 hallgatói mobilitási program valósult meg Magyarországról. Az első évben mindössze 856 magyar diák hallgathatott külföldön kurzusokat. A Diplomás Pályakövető Rendszer 2015-ös adatai alapján a frissdiplomások 10,9%-a vett részt külföldi tanulmányúton, közülük 64,4% Erasmus ösztöndíjjal.

Azok az országok előnyt élveznek, ahol erősebb az angol, a német, a francia nyelv, de ami Magyarországot illeti, tíz év alatt (2007/8-as tanév 2150 főjéről a 2013/14-es tanév 4764 főjére emelkedett) megduplázódott a Magyarországra látogató hallgatók [száma](#). Öt éve fordult elő először az, hogy [többen jöttek Magyarországra](#), mint ahányan tőlünk mentek külföldre tanulni vagy szakmai gyakorlatot végezni. A legfrissebb statisztikák szerint közel [másfélszer annyian](#), 6 ezren utaznak Magyarországra, mint ahány hazai diák végez külföldön tanulmányokat. Kijelenthető, hogy az Erasmus utak nem egyirányúak, tehát nem kizárólag a fejlődő EU-s tagállamokból utaznak a fejlettebbekbe, hanem népszerű célokat jelentenek az új tagállamok is, ami által az agyelszívás [nem jelent](#) ebben a programban komoly veszélyt.

A tudományterületi megoszlást tekintve az Eurostudent 2013-as hazai felmérése alapján a magyarországi hallgatók Erasmus-részvételére az jellemző, hogy leggyakrabban a bölcsészettudományi területen tanulók (7,8%-uk), közöttük is a nyelvszakosok egészítik ki a hazai képzésüket külföldi félévekkel. A gazdasági (6,8%) és a társadalomtudományi területekhez (6%) tartozó szakok diákjai szintén jelentős számban voltak Erasmus-os diákok, míg a legalacsonyabb arányban a közigazgatási, rendészeti, katonai, valamint az informatikai képzésekre (1,3%) járó válaszadók vettek részt külföldi [részképzésekben](#).

Egy alapos [publikáció](#) szerint a 2009-es tanévben az összes hallgatóhoz viszonyított arány alapján az ELTE diákjai a legmobilabbak 23%-os részvétellel, a Pécsi Tudományegyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem hallgatóinak 17%-a, a Szegedi Tudományegyetem diákságának 16%-a, a Debreceni Egyetem 12%-os vett részt Erasmus-tanulmányútban.

Az Erasmus által szervezett kiutazásokat vizsgálva azt láthatjuk, hogy Németország a legvonzóbb úti cél a magyar egyetemisták számára. Magyarországon jelenleg az Emberi Erőforrások Minisztériumához tartozó Tempus Közalapítvány felügyeli a hallgatói mobilitási programokat.

Tárgyilagos és javító szándékú helyzetértékelés az Erasmus programról

Szinte már a kezdetektől fogva nemcsak EU-s állampolgárok, hanem az Európai Unió területén kívüli országok egyetemistái is részt vehettek az [Erasmus Mundus](#), s legújabban az [Erasmus+](#) programokban, amelyekről 2017-ben az Európai Parlament részletes [értékelést](#) tett közzé. Az EP [megállapította](#), hogy az Erasmus+ az Unió kitüntetett mobilitási, oktatási és képzési programja, amelyre a 2007 és 2013 közötti időszakhoz képest a jó eredmények és a sok támogatási kérelem miatt 40 százalékkal több pénzt szántak, ugyanakkor világosabbá kellene tenni program útmutatóját, egyszerűsíteni a pályázati űrlapokat, mert jelentős hátrányba kerülnek a pályázás során a tapasztalatlan, hátrányos helyzetű pályázók. Az EP képviselői inkább támogatnák a rászoruló, szegényebb diákokat, mert a tagállamokon belüli és a tagállamok közötti egyenlőtlenség megnehezíti a programhoz való hozzáférést. Akadályokat gördít a pályázók, különösen az alacsonyabb jövedelmű hallgatók elé, a mobilitásban részt vevő diákok között magas azoknak az aránya, akiket harmadik felek (család, szülők, partnerek, illetve a kedvezményezettekhez közel álló egyéb helyi szereplők) támogatnak, valaminthogy azok a hallgatók, akik munka mellett dolgoznak a lehetséges jövedelem-kiesés miatt mondanak le a mobilitásban való részvételről.

A fiatalok és a nagyközönség az Erasmus programot elsősorban a felsőoktatásbeli diákok programjának tekinti, noha az elmúlt 30 év alatt az egyetemi hallgatókra összpontosító kezdeményezés folyamatosan áttért a határterületek irányába, az egyetemi diákokon felül további 6 millió főt érintett a közoktatásban a [Comenius](#), a szakképzésben a [Leonardo da Vinci](#) a felnőttképzés esetén a [Grundtvig](#), a Fiatalok lendületben programot és további nemzetközi együttműködési programot (például Alfa, Edulink, Erasmus Mundus, [Jean Monnet](#), *Trans-European Mobility Programme for University Studies*, a [Tempus](#), és az iparosodott országokkal folytatott együttműködés) programok.

A fiatalok a külföldi szakmai gyakorlatot kiváló lehetőségnek tekintik foglalkoztathatóságuk javítására. Az Erasmusban részt vevő hallgatók feleakkora valószínűséggel maradnak hosszú távon munka nélkül, az esetükben ráadásul a diploma megszerzése után negyedével kevesebbnek kell állást keresnie. Nem csak a külföldön megtanultak segítenek az álláskeresésben: a felmérés szerint a munkáltatók kétharmada fontosnak tartja a külföldi tapasztalatot, és az Erasmus olyan, számukra fontos készségeket is fejleszt, mint a tolerancia vagy a kíváncsiság, „*friss levegő a cégnek*” –ahogy egy vállalati vezető [nyilatkozott](#) arról, hogy mit jelentett egy a programban részt vett új munkatárs alkalmazása.

A program egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít a pályázható középiskolai szintű, szakképzési, felnőttképzési, valamint az ifjúsági és sportprogramoknak.

Az Erasmus program jövője – pozitív hírek

Az Erasmus sikerét és fontosságát kiemeli az, hogy az Európai Bizottság a 2021-2027-es uniós költségvetési ciklusban [megduplázná](#) a program finanszírozását (14,7 milliárd euróról 30 milliárdra), amely keretből 25,9 milliárd euró jutna az oktatás és a képzés területére, 3,1 milliárd az ifjúságpolitikára, 550 millió pedig a sportra. A büdzsé emelésével párhuzamosan a Bizottság növelni kívánja a kedvezményezettek számát 12 millió személy támogatása válna az előrejelzések szerint lehetővé 2021 és 2027 között. Ez a jelenlegi ciklusban regisztrált résztvevők számának háromszorosát jelenti. A lehetőség a diákok mellett például a gyakornokok, az oktatók, a trénerek, az ifjúságsegítők, a sportedzők és a szakképzésben részt vevők előtt is nyitott. Újdonság, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok növekvő számban vehetnének részt a csereprogramban. Emellett utazási tapasztalatokkal is erősítenék az európai identitást a [DiscoverEU](#) elnevezésű új kezdeményezéssel.

A támogatás megkésztetése révén a program hatékonyabban járul majd hozzá az olyan, kulcsfontosságú szakpolitikai célkitűzések megvalósításához, mint például az Európai oktatási térség 2025-ig történő kiépítése, a fiatalok pozíciójának megerősítése és az európai identitás ifjúsági, oktatási és kulturális szakpolitikákon keresztül történő ösztönzése. Jyrki Katainen, a Bizottság munkahelyteremtésért, növekedésért, beruházásokért és versenyképességért felelős alelnöke így nyilatkozott: *„Meg kell erősítenünk az Erasmus programot. Már több mint 30 éve az egyik legfontosabb programunk, mert az integráció egyik szemléletes példája. A határok nélküli Európa szempontjából elengedhetetlen fontosságú. Az Erasmus program révén több lehetőséget biztosítunk fiataljaink számára. Ezért javasoljuk a támogatás duplájára emelését. Minden egyes, az Erasmus programba befektetett euró egyben a jövőnkbe – a fiatalok, a tanárok, a gyakornokok, vagyis Európa jövőjébe – történő befektetés is. Régi Erasmus diákként, saját tapasztalatból [beszélék](#).”*